

בית יוצר
לבניין הרוח
חיל החינוך והנוער

הבחירות לכנסת ה-26

שיחת מפקד

לשיח עם מפקדים

המפקד,

כחודשיים לפני הבחירות צה"ל נכנס ל"תקופת הבחירות בצה"ל" התקופה תחל בתאריך 27 באוגוסט 2026 ותסתיים בתום יום הבחירות, בתאריך 27 באוקטובר 2026. תקופת זו מהווה הזדמנות להעלות על נס את הזכות האזרחית לבחור את נציגי הציבור לכנסת, להשפיע ולחזק את משמעות הממלכתיות בצה"ל. דיון על הבחירות לכנסת כרוך ברגישות מיוחדת, שכן במוקד הבחירות עומדת מחלוקת פוליטיות, שאין מקום לעסוק בהן בתוך הצבא. על כן נדרשת היערכות לניהול השיח והקפדה על כללי השיח הצבאי לאור ערכי צה"ל.

עקרונות לניהול השיחה:

- יש לאפשר שיח פתוח ומכבד בגבולות הממלכתיות הצבאית המשמר את לכידות המסגרת, ללא עיסוק בדעות הפוליטיות או המפלגתיות של המשרתים.
- על המפקד להיערך לשיחה, ללמוד את האתגרים העשויים לעלות, ולהדגיש את המצופה מהמפקדים בעת הזו תוך הדגשה של חשיבות מימוש הזכות האזרחית להצביע בבחירות לכנסת.
- יש להטמיע את הדגשים בנוגע לתקופת הבחירות בצה"ל ולהדגיש כי לחיילים ולמפקדים אסור לנהל תעמולת בחירות ו/או להביע עמדה פוליטית במרחב הציבורי והרשתי.

מהלך השיחה:

3. סיכום מפקד

2. תרחישים ותגובות

1. חשיבות הפיקוד הממלכתי

1. פתיחה - הצג את נושא השיחה:

בשיחה זאת נבקש להתמקד בחשיבות של פיקוד ממלכתי ראוי, במיוחד בתקופת הבחירות לכנסת, ובאתגרים אשר אנו עלולים להיתקל בהם בתקופת הבחירות בתור מפקדים בצבא עם ממלכתי.

הקרא קטע מתוך איגרת מפקד של תא"ל אופיר ליוס, קצין החינוך הראשי בשנים 2020-2024, על התופעה אותה כינה 'ממלכתיות חלולה':

"אני מזהה רמות שונות של הבנת הממלכתיות והפעולה הנעשית לאורה. חלקים בוחרים ב'ממלכתיות הנמנעת' או 'הממלכתיות החלולה', כזו שמעדיפה שלא לדבר על דבר, למעט המיקוד המשימתי והמקומי.

ממלכתיות כזו באה לידי ביטוי בקושי לדבר על מורכבות, על אקטואליה ועל ביקורת חיצונית על המעשה הצבאי גם במקרים מובהקים... זו בחירה חלולה וחסרת אומץ פיקודי. זה חסר ערך וזה מאבד את ההזדמנות שבעוצמת הלכידות, הרעות והאמון המתקיימים ביחידה הצבאית. במקום שבו קיים אמון, כולם נושאים את האלונקה והזיעה והדם נמהלים, במקום זה אפשר ונכון לנהל שיח כמעט על הכול. מותאם לדרג ולאוכלוסייה.

זוהי חובתנו כמפקדים מחנכים, זוהי חובתנו כי השיח ממילא יתקיים גם כך, אך ללא הכוונה ותשתית ראויה וזוהי חובתנו שכן היעדר שיח על מורכבות פוגע גם ביכולת הלמידה, התחקיר המבצעי והמצוינות הצבאית. **הממלכתיות במהותה היא גם שיח יזום על אי הסכמה**, היא התעוזה להביע דעה גם כאשר יש דעות מנוגדות וקוטביות ובה בעת להמשיך לפעול בהתאם לעקרונות שהוזכרו. **הממלכתיות היא האומץ להביע דעה מקצועית בכל זמן תוך שימור שיח ענייני, מכבד וראוי.**"

קיים דיון סביב הקטע - ניתן להיעזר בשאלות הבאות:

- הטקסט מתאר את "הממלכתיות החלולה" כבחירה שלא לדבר על דבר, למעט המיקוד המשימתי. מדוע, לדעתכם, ישנם מפקדים שחשים שמיקוד במשימה המקצועית בלבד הוא "בטוח" יותר? מה הופך את הבחירה הזו ל-"חלולה"?
- מדוע לדעתכם בתקופת בחירות עלול לגבור הרצון לבחור ב"ממלכתיות חלולה" ככלי פיקודי?
- מהו הנזק בשיקפה כזו ("ממלכתיות חלולה") עבור הלכידות של היחידה והאמון במפקד?
- לפי קטע זה, כיצד עלינו כמפקדים להתנהל בתקופת הבחירות? מהי אחריותנו כלפי פקודינו בעת הזו?

סכם את הדיון:

לאור המלחמה, השיח הציבורי עוסק רבות בפעילות הצבאית ובנושאים בעלי זיקה לצה"ל. החודשים הקודמים לבחירות לכנסת מאופיינים במתח ושיח מקטב בציבור, בתקשורת וברשתות החברתיות. **נזכור כי צה"ל הוא צבא ממלכתי** - נוסף לפעול אך ורק לאורה של מטרה משותפת, כשהמשימה עומדת ראשונה לנגד עינינו.

ויתור על ניהול מאתגר של שיח מורכב אינו מועיל ומשאיר את המפקדים תחת פיקודנו והחיילים להתמודד לבדם עם השיח המקטב שבחוץ, מבלי שסופקו להם תשתית ערכית ומצפן ראוי. אחריותנו כמפקדים היא להוביל שיח ענייני, מקצועי ומכבד, ובד בבד **לא לאפשר למחלוקות לחלחל בין שורותינו, ולזכור כי עוצמתנו טמונה בלכידותנו ובכוחות המשותפים שלנו כמסגרת.**

2. מקרים ותגובות:

בחלק זה נדון במקרים בהם אנו עלולים להיתקל בתקופת הבחירות. הקרא כל מקרה וקיים דיון הנוגע אליו (ניתן גם לחלק את החיילים לקבוצות כך שכל קבוצה מקבלת מקרה, דנה בו במסגרת מצומצמת, ולאחר מכן מציגה במליאה). המקרים מפורטים בעמוד הבא - מומלץ להתאימם למסגרת שתחת פיקודך.

להכוונת הדיון ניתן להיעזר בשאלות הבאות:

- מה האתגרים העולים ממקרה זה?
- כיצד תפעלו אם מקרה שכזה יתרחש במסגרת עליה אתם מפקדים?

מקרה 1:

מ"פ משוחח עם אחד מהמ"מים שלו, שמספר על כך שהחיילים ביחידה יצרו עמוד אינסטגרם למחלקה. המפקד מספר כי מורגש ששיתוף הסרטונים והתמונות יוצרים חיבור ושיח בין חיילי המחלקה, אך בסרטונים האחרונים ששותפו מופיע חייל מהיחידה כשהוא על מדים שמעודד את שאר החיילים להצביע עבור מועמד ומפלגה בהם הוא תומך.

דגשים למפקד:

כמפקדים יש לנו אחריות פיקודית מלאה על הנעשה ביחידה, המשתרעת גם אל המרחב הרשתי. בעוד ששיתוף תמונות מהווה היחידה בכוחו לחזק את הלכידות, הכנסת תכנים מפלגתיים ופוליטיים פועלת בצורה הפוכה – היא עלולה להעמיק קיטוב, לעקוף היררכיות פיקודיות ולגרום לחיילים בעלי דעות שונות לחוש מודרים. היא פוגעת גם בממלכתיות הצבאית, ועלולה לפגוע באמון של אזרחים במסגרת ובצה"ל. על צה"ל להישאר מעל לכל מחלוקת, והפיכת עמוד מחלקתי לזירה של תעמולה פוליטית מאפשרת לוויכוח הציבורי המקטב לחדור לתוך שורותינו, ולפגוע ביכולתנו לבצע את המשימה. אחריותנו כמפקדים להקפיד שהמרחב הצבאי יישאר נקי, ובכך לחזק את דמותו הממלכתית של צה"ל.

מקרה 2:

בדרך למשרדו אחד המפקדים ביחידה שומע שיחה של חיילים הנוגעת למפקד הכפוף לו. אחד מהחיילים אומר שהוא ראה את המפקד בסוף שבוע משתתף בהפגנה (בעד או נגד) מדיניות הממשלה. האמירה עוררה שיח חריף בין החיילים לגבי התנהלות אותו מפקד – חלקם חיזקו את עמדותיו ואחרים טענו כי 'עכשיו הם מבינים מדוע הוא מקבל החלטות מסוימות בתפקיד'.

דגשים למפקד:

צה"ל הוא צבא ממלכתי, הכפוף למרות החוק והממשלה, ופועל מעל לכל מחלוקת ציבורית. כל אחד מהמשרתים בצה"ל הוא גם אזרח במדינת ישראל, המחזיק בדעות ועמדות בנוגע למתרחש במרחב הציבורי, אולם בהיותו לובש מדים וחלק מצבא עם ממלכתי, על המפקד להתנהל בכל היבטי פעילותו באופן שיקדם באופן מיטבי וראוי את מילוי המשימות של יחידתו, לאור ייעוד צה"ל, ולעשות זאת באופן ענייני, ללא שיקולים פוליטיים או מפלגתיים.

מקרה 3:

כחלק מפעולה חינוכית ביחידה, מועברת בבסיס הרצאה ע"י גורם אזרחי. לקראת סוף השיחה, המרצה גולש לאמירות הנוגעות לעמדתו הפוליטית האישית, והוא אף מעודד את החיילים להצביע למפלגה שעימה הוא מזדהה.

דגשים למפקד:

על אף שהמפגש התחיל כשיח בעל תוכן חינוכי, הוא הפך לנקיטת עמדה בסוגיות המצויות בלב הויכוח הציבורי. חל איסור מוחלט על תעמולת בחירות במרחבים צבאיים, ובמקרה של זליגה לשיח פוליטי על המפקד מוטלת החובה להתערב, לקבוע את גבולות השיח ולעצור התבטאויות שאינן עומדות בכללי האתיקה של ההסברה בצה"ל.

- **הזכות לבחור היא אבן יסוד בכל מדינה דמוקרטית, וגם בישראל היא מהווה ביטוי יסודי לאזרחות ולשותפות במדינה.** ההצבעה בבחירות היא זכות אזרחית שראוי לממש כאזרחי המדינה וכחיילים בצה"ל – זכות ההצבעה נותנת לכל אזרח את היכולת להשפיע על דמותה ועל עתידה של מדינת ישראל ומאפשרת לכל חייל לממש את ערכי הנאמנות למדינה, האחריות והדוגמה האישית.
- גם בשעה בה מדינת ישראל מצויה במלחמה היא מקפידה על קיום הליך בחירות תקין. גם צה"ל פועל לאפשר לכלל חייליו לממש את זכותם להצביע כאזרחים במדינה. על המפקדים מוטלת האחריות לוודא שלכל חייל וחיילת תהיה האפשרות לממש את זכותם האזרחית.
- מדינת ישראל וצה"ל מצויים מזה כשלוש שנים במלחמה, במהלכה יתקיימו הבחירות לכנסת. לאור המלחמה, השיח הציבורי עוסק רבות בפעילות הצבאית ובנושאים בעלי זיקה לצה"ל. החודשים הקודמים לבחירות לכנסת מאופיינים במתח ובישיח מקטב בציבור, בתקשורת וברשתות החברתיות. נזכור את אחריותנו כמפקדים בשמירה על צה"ל כצבא ממלכתי – לא נאפשר תעמולת בחירות בבסיסי צה"ל; לא נביע את עמדתנו הפוליטית ביחידה וברשתות החברתיות; ונמנע משיח מפלג במסגרת הצבאית הנוגע לסוגיות פוליטיות ומפלגתיות. נוסיף לפעול אך ורק לאורה של מטרה משותפת, כשהמשימה עומדת ראשונה לנגד עינינו.
- צה"ל הוא צבא העם ובשורותיו משרתים ונלחמים כתף אל כתף אזרחים מכל גווני החברה הישראלית – כל אחד מהמשרתים בצה"ל מחזיק בדעות ובעמדות משלו, גם ביחס לנושאים שבמחלוקת בתקופת הבחירות. לא נאפשר למחלוקות לחלחל בין שורותינו, ונזכור כי עוצמתנו טמונה בלכידותנו ובכוחות המשותפים שלנו כמסגרת.
- צה"ל הוא מוסד ממלכתי של מדינת ישראל הנתון למרות החוק והממשלה. החודשיים שלפני הבחירות מוגדרים בצה"ל 'תקופת הבחירות', במהלכה צה"ל מקפיד הקפדה יתירה על דמותו כצבא עם ממלכתי ומחיל כללים מחמירים המגבילים את השיח הצבאי ואת הפעילות החינוכית. זאת, במטרה לשמור על צה"ל מעל ומעבר לכל מחלוקת. אחריות המפקדים להקפיד על הפקודות המחייבות בתקופה זו, לנהוג בדוגמה אישית ובתשומת לב יתירה לכל התנהגות והתבטאות שאינן עולות בקנה אחד עם ערכי צה"ל, ולפעול לחיזוק לכידות המסגרת והממלכתיות הצבאית.

המפקד, אחריותך להקפיד על הפקודות המחייבות בתקופה זו, לנהוג בדוגמה אישית ובתשומת לב יתירה לכל התנהגות והתבטאות שאינן עולות בקנה אחד עם ערכי צה"ל, ולפעול לחיזוק לכידות המסגרת והממלכתיות הצבאית.